Ympäristöministeriö NEUVOSTORAPORTTI YM2019-00249

HAKA Klobut Liisi, Honkatukia Outi(YM), Haapala Henna(YM), von Weissenberg Marina(YM), Tikkanen Sarianne(YM) 12.09.2019

Asia
Epävirallinen ympäristö- ja ilmastoministereiden kokous 11. - 12.7.2019 Helsingissä

Kokous
Epävirallinen ympäristöministerikokous 11.07.2019 - 12.07.2019

EU:n epävirallinen ympäristöministerikokous järjestettiin 11.-12. heinäkuuta Helsingissä. Ministerit keskustelivat EU:n ja kansainvälisten ilmastotoimien vauhdittamisesta epävirallisessa kokouksessaan. Kokouksen ensimmäisen päivän aiheina olivat EU:n pitkän aikavälin ilmastostrategia sekä viestit syyskuiseen YK:n pääsihteerin ilmastokokoukseen. Ministerit keskustelivat työlounaalla EU:n tavoitteista luonnon köyhtymisen pysäyttämiseksi.

Kiertotalouden laajentaminen uusille aloille oli epävirallisen ympäristöministerikokouksen toisen päivän aihe. Ministerit keskustelivat kiertotalouden tarjoamista ratkaisuista ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen pysäyttämiseksi.

EU:n jäsenvaltioiden edustajien lisäksi kokoukseen osallistui ilmastotoimista ja energia-asioista vastaava komissaari Miguel Arias Cañete ensimmäisenä kokouspäivänä sekä ympäristö-, meri- ja kalastusasioista vastaava komissaari Karmenu Vella molempina päivänä. Lisäksi kokoukseen oli kutsuttu EFTA- ja hakijamaat, joista osallistuivat Norja, Islanti, Sveitsi, Turkki ja Serbia. Lisäksi kokoukseen kutsuttuina osallistuivat Euroopan ympäristövirasto EEA ja European Environment Bureau EEB. Kokouksen kiertotalousosuuteen oli kutsuttu puhujiksi Euroopan komission varapuheenjohtaja Jyrki Katainen sekä Material Economicsin osakas Per Klevnäs. Ensimmäisen päivän työlounaalla keskustelua luonnon monimuotoisuushaasteisiin alusti YK:n biodiversiteettisopimuksen johtaja ja YK:n apulaispääsihteeri Cristiana Pasca Palmer.

11.7. ilmastokeskustelut

Ensimmäisen kokouspäivän 11.7. ilmastokeskustelu jakautui kahteen osioon. Ensimmäinen keskustelu käytiin vain EU:n jäsenvaltioiden ja komission kesken. Toiseen keskusteluosuuteen tulivat mukaan muut kokoukseen kutsutut maat ja tahot eli EFTA- ja hakijamaat sekä EEA:n ja EEB:n edustajat. Keskustelua käytiin EU:n ilmastopolitiikan kunnianhimosta, yhteisistä viesteistä ja ilmastopolitiikan kunnianhimon vahvistamisesta globaalitasolla Suomen laatimien tausta-asiakirjojen ja niissä esitettyjen kysymysten pohjalta. Kokous tarjosi tilaisuuden keskustella myös EU:n pitkän aikavälin ilmastostrategiasta ja sitä koskevan työn etenemisestä

Suomen EU-puheenjohtajuuskaudella. Suomi vie keskustelua eteenpäin Eurooppa-neuvoston kesäkuisten päätelmien pohjalta eri neuvoston kokoonpanoissa. Epävirallisessa ministerikokouksessa aiheesta käytiin vapaamuotoinen keskustelu.

Ensimmäinen EU:n jäsenvaltioiden ja komission kesken käyty istunto keskittyi erityisesti siihen, mitä askeleita tarvitaan, jotta Eurooppa-neuvosto voisi sopia suuntaviivoista EU:n pitkän aikavälin ilmastostrategiaksi, minkälaista prosessia ja askeleita tarvittaisiin EU:n päästövähennystavoitteen ilmoittamiseksi tai päivittämiseksi sekä mitkä tulisi olla EU:n kolme avainviestiä syyskuiseen YK:n ilmastohuippukokoukseen.

Keskustelussa todettiin, että EU on jo hyvin lähellä yhteistä näkemystä 2050 ilmastoneutraaliustavoitteesta. Suurin osa jäsenvaltioista oli valmis hyväksymään tavoitteen jo kesäkuun Eurooppa-neuvostossa, mutta muutama maa tarvitsee vielä hieman lisäaikaa. On selvää, että jäsenvaltiot pystyvät tavoittamaan ilmastoneutraaliuden eri tahdissa, mutta suunnan pitäisi olla yhteinen. Keskustelussa korostettiin tieteen vahvaa viestiä siitä, että lisää kunnianhimoa tarvitaan, jotta Pariisin sopimuksen tavoitteet, ml. 1.5 asteen tavoite, on mahdollista saavuttaa. Laaja viesti keskustelusta oli, että kansalaisten viesti Euroopassa on selkeä, päättäjiltä odotetaan selkeitä suunnitelmia, kuinka edetä ja jäsenvaltioiden keskuudessa halua tukea niitä, jotka vielä epäröivät. Keskustelussa oltiin laajasti sitä mieltä, että vuoden 2019 aikana EU:n tulee sopia pitkän aikavälin tavoitteestaan.

Puheenvuorojen viesti oli, että EU:n vahvuus on, että politiikkaehdotukset perustuvat tieteeseen ja eri toimijoita kuullaan laajasti päätöksenteon aikana. Kunnianhimo ei tarkoita ainoastaan päästövähennysprosenttia vaan myös toimeenpanoa. Tässä EU näyttää vahvaa esimerkkiä globaalistikin, meillä on kunnianhimoinen ja edistyksellinen, lainsäädääntöön perustuva ilmastopolitiikka, jota kaiken lisäksi toimeenpannaan. EU:lla on myös teknologia ja resurssit toteutukseen. Lisäksi EU:n tulevat rahoituskehykset tukevat ilmastotoimien toimeenpanoa.

YK:n ilmastohuippukokoukseen syyskuussa EU:n tulee mennä yhtenäisellä ja kunnianhimoisella viestillä, jolla avataan edellä mainittuja tosiseikkoja. EU:n tulee pitää kiinni selkeästä ilmastojohtajuudestaan. EU:lla on vahva viesti kerrottavana ja EU pystyy näyttämään toteen, että vuodelle 2030 asetetut tavoitteet ylitetään kun jo sovittu lainsäädäntö toimeenpannaan tehokkaasti.

EU:n 2030 päästövähennystavoitteen ilmoittamisen tai päivittämisen osalta useat jäsenmaat olivat valmiita nostamaan tavoitetta nopeallakin aikataululla. Toiset suhtautuivat asiaan varovaisemmin. Komissio selvensi vaihtoehtoisia etenemistapoja, niiden edellyttämiä päätöksentekoprosesseja ja ilmaisi, että se on valmiudessa valmistella luonnoksen YK:lle toimitettavan päästövähennystavoitteen ilmoittamiseksi.

Ministeri Mikkonen totesi yhteenvedossaan, että pitkän aikavälin yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi tulee vielä tehdä töitä, mutta yhteinen näkemys oli, että sopua ilmastoneutraaliudesta tavoitellaan vuoden 2019 loppuun mennessä. Ilmastoneutraalius nähdään mahdollisuutena, ei uhkana. Asiasta tulee jatkaa laajaa demokraattista keskustelua, ja Suomi jatkaa työtä useiden eri neuvostokokoonpanojen kokouksissa EU:n päästövähennystavoitteen ilmoittamisen (NDC) osalta yhteinen viesti oli, että EU:lla jo paikallaan ja käytössä sitova yhteinen lainsäädäntö, jonka puitteissa mahdollista ylittää 2030 tavoitteemme. Samalla tulee käynnistää YK:lle toimitettavan, tavoitteen päivittämistä koskevan, lähetteen valmistelu. Viesti YK:n ilmastohuippukokoukseen on, että EU:n yhtenäisyys on vahvuus, EU:lla on vahva tarina kerrottavana mm. siitä, että ilmastopolitiikka on sisällytetty laajasti eri sektoreille ja EU on edelleen hyvin sitoutunut Pariisin sopimukseen. Ministeri Mikkonen ja Komissaari Canete myös lupasivat toimittaa jäsenvaltioille yhteisen kirjeen, jossa linjataan EU:n viestit YK:n huippukokoukseen.

Toisessa kaikille osallistujille avoimessa istunnossa keskusteltiin niin ikään syyskuussa pidettävän YK:n ilmastohuippukokoukseen liittyvistä odotuksista ja EU:n panoksesta kokouksen onnistumiselle. Keskusteltiin myös siitä, kuinka tämänhetkinen ilmapiiri voidaan hyödyntää maailmanlaajuisiksi ilmastotoimiksi.

Komissaari Canete toivotti alkupuheenvuorossaan ilmastohuippukokouksen hyvin tervetulleeksi. Se korostaa monenkeskisen yhteistyön merkitystä ja voimaa. Tärkeää on, että kaikki Pariisin sopimuksen osapuolet pitävät kiinni nykyisistä sitoumuksistaan ja ryhtyvät tehokkaasti toimeenpanemaan niitä. Tähän liittyy paljon haasteita ja tarvitaan solidaarisuutta osapuolten ja maiden välillä, sekä yhteistyötä eri sektoreilla. EU voi osoittaa johtajuutta ja kehottaa myös G20-ryhmää toimimaan aktiivisemmin. EU:lla on vahva viesti kerrottavanaan ja konkreettisia esimerkkejä omista toimistaan Pariisin sopimuksen tavoitteiden toimeenpanemiseksi.

Maiden puheenvuoroissa nousi niin ikään esiin korkeat odotukset YK:n ilmastohuippukokousta kohtaan. Todettiin, että globaali arkkitehtuuri on koossa ja nyt on aika toimia. Huippukokouksen tuloksena tulisi olla selkeitä poliittisia sitoumuksia, jotka johtavat tekoihin. Useat EU-maat ovat vetovastuussa huippukokouksen temaattisten asioiden (esim. energiamurros, rahoitus, teollisuus, resilienssi) valmistelusta. Laajasti oltiin myös sitä mieltä, että EU voi ylpeästi esitellä omia saavutuksiaan, koska EU on muita edellä, joten sen tulee johtaa ja rohkaista muita omalla esimerkillään. Kaikki merkittävät teollistuneet maat tulisi saada mukaan. EU:n ilmastodiplomatiaa tulee hyödyntää mahdollisimman tehokkaasti. EU:n tulee myös tarjota tehokkaasti yhteistyötä ja koalitioiden rakentamista hyvien käytäntöjen ja ratkaisujen jalkauttamisessa. EU:lla on paljon tutkimusta ja innovatiivisia ratkaisuja ilmastohaasteiden ratkaisemiseksi sekä kokemusta niiden kaupallistamisesta. Näillä alueilla EU voisi tehdä vielä laajemmin yhteistyötä muun maailman ja erityisesti kehittyvien maiden kanssa.

Kestävä rahoitus ja kehitysyhteistyövarojen suuntaaminen ilmastomyönteisiin kohteisiin ja toimiin nostettiin myös esille. EU on merkittävin kansainvälisen ilmastorahoituksen antaja, joten tässäkin asiassa EU voi olla esimerkkinä. Myös EU:n omat rahoituskehykset, joissa merkittävä osuus on varattu ilmastotoimien rahoittamiseen, toimii hyvänä esimerkkinä.

Loppupuheenvuorossaan komissio painotti sitä, että EU voi antaa esimerkin myös siitä, kuinka pitkän aikavälin suunnittelu ilmastopolitiikassa tuottaa tulosta. Vaaleja tulee ja haalitukset vaihtuvat, mutta yhteinen lainsäädäntömme takaa EU:n ilmastopolitiikan jatkuvuuden. Huippukokouksessa EU:n tulisi pystyä osoittamaan erityisesti kehitysmaille, että talouskasvu on mahdollista ilmasto- ja ympäristötavoitteiden toimeenpanosta huolimatta. EU:n tulee osoittaa solidaarisuutta kehitysmaille ja vahvistaa niiden kapasiteettia erityisesti ilmastotoimien toimeenpanossa. Yhteistyötä muiden suurten talouksien kanssa tulee myös jatkaa.

Ministerien lounaskeskustelu luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen pysäyttämisestä

Ministeri Mikkonen avasi lounaskeskustelun muistuttaen ensi vuonna Kiinassa pidettävästä YK:n biodiversiteettisopimuksen osapuolikokouksesta (COP15) ja siellä tarvittavista päätöksistä vuoden 2020 jälkeiseksi maailmanlaajuiseksi biodiversiteettiagendaksi. Hän korosti toimien kiireellisyyttä. IPBES:n globaalia luonnontilaa arvioiva raportti ja IPCC:n 1.5 asteen raportti puhuvat selvää kieltä siitä, että aika on käymässä vähiin.

Lounaskeskustelussa ministerit pohtivat EU:n tavoitteita ja kunnianhimon tasoa kansainvälisiin neuvotteluihin. Taustapaperissa esitetyissä kysymyksissä pyydettiin esittämään näkemyksiä siitä, mitä voisivat olla 1,5 asteen ilmastotavoitteeseen verrattavat biodiversiteettitavoitteet. Lisäksi kysyttiin, millaisia sitoumuksia EU ja sen jäsenmaat voisivat biodiversiteettiasioissa tehdä.

YK:n biodiversiteettisopimuksen pääsihteeri Cristiana Paşca Palmer painotti alustuksessaan, että biodiversiteettikriisi on todellinen ja vakava. Maailman kantokyky ja ekosysteemien kapasiteetti selvitä tästä kriisistä ovat uhattuina. Lähestymme tasoa, jossa seuraukset eivät ole enää hallittavissa. Ilmastonmuutos- ja biodiversiteettikriisin ratkaisuja tulee etsiä samanaikaisesti.

Ensi vuonna biodiversiteettisopimuksen osapuolikokouksessa on saatava aikaan kokonaisvaltainen poliittinen toimenpidekehikko, post-2020 Global Biodiversity Framework. Tavoitteena on hakea vaikuttavia toimia ja tehokasta toimeenpanoa, jotta paheneva biodiversiteettikato saadaan pysäytettyä. Pääsihteeri totesi, että tähän mennessä kriisin pysäyttämisessä ollaan epäonnistuttu ja että suurta osaa globaaleista vuoteen 2020 ulottuvista tavoitteista (mm. Aichi-tavoitteet ja biodiversiteettistrategia) ei saavuteta. Biodiversiteettikriisi on ennen kaikkea talouskriisi. OECD on arvioinut luonnon ja ekosysteemipalvelujen heikentymisen hinnaksi 10-30 biljoonaa (trillion) dollaria vuodessa, jos mitään ei tehdä. Ongelmaa ei pidä keskittyä ratkaisemaan pelkästään ympäristöongelmana, vaan ratkaisuja on etsittävä kokonaisvaltaisesti ja innovatiivisesti, *business as usual* ei ole enää mahdollista. Ratkaisuja on olemassa, mutta aikaa ei, joten toimia tarvitaan nyt. Tarvitaan poliittista tahtoa ja johtajuutta. Hyvä uutinen on se, että monissa viime ajan korkean tason kokouksissa asia on ollut paljon esillä, esim. G7:sta (Ranska) ja G20:sta (Japani) on saatu jo merkittävät viestit biodiversiteettiä koskien. Ennen COP15 järjestetään syyskuussa 2020 YK:ssa *UN Nature Summit*. Pääsihteeri painotti, että biosfäärin ja elinympäristöjen kokonaisuutta korostavan kokonaisvaltaisen ratkaisumallin olisi noustava päätöksentekijöiden agendalle.

Pääsihteeri korosti Euroopan roolia edelläkävijänä. Uusi EU-parlamentti on historian ympäristömyönteisin. Nuorten käynnistämä liike on voimakas ja tämä liike vaatii meiltä kaikilta enemmän. EU:lta tarvitaan tukea kunnianhimoisen globaalin biodiversiteettiagendan aikaansaamiseksi.

Norjan ilmastonmuutos- ja ympäristöministeri Ola Elvestuen kertoi terveiset 2.-5.7. Trondheimissa pidetystä korkean tason kansainvälisestä biodiversiteettikonferenssista. Konferenssiin osallistuneet ympäristöministerit antoivat vahvan kannanoton luonnon monimuotoisuuden puolesta ja sitoutuivat edistämään kansainvälisten monimuotoisuustavoitteiden kunnianhimon nostamista.

Komissaari Vella korosti niin ikään sitä, biodiversiteettikato on pysäytettävä nopeasti. Tarvitaan nopeavaikutteinen maailmanlaajuinen toimintaohjelma, EU:n biodiversiteettistrategia ja kansalliset ohjelmat. Kiertotalous ja luontopohjaiset ratkaisut ovat tärkeä työkalu. EU:n olemassa olevan lainsäädäntöpohjan kunnianhimoa on uudistettava ja suojelutavoitteille tulisi asettaa aikataulut. Komissiossa valmistellaan ehdotusta. Luontokysymykset on sidottava jokapäiväiseen päätöksentekoon ja eri sektoreille.

Useissa puheenvuoroissa todettiin, että biodiversiteettipuolella tarvitaan vastaava ydinviesti ja helposti ymmärrettävä tavoite kuten ilmastomuutoksen osalta on aikaansaatu. Myös eri sektoreiden omistajuutta ja sitoutumista biodiversiteettitavoitteisiin tulee tehostaa, erityisesti maatalous- ja kauppasektorilla. Toimimalla siiloissa EU ei tavoita sitä kapasiteettia, joka sillä olisi. Biodiversiteettikatoa on käsiteltävä talouden ongelmana. Myös ennallistamisen merkitys ja siihen liittyvät määrälliset tavoitteet nostettiin esiin keskeisinä keinoina luonnon monimuotoisuuden häviämisen pysäyttämisessä. Useissa puheenvuoroissa nousi esiin myös se, että kansainvälisesti ja EU-tasolla asetettuja tavoitteita on, mutta toimeenpanoa ja sen seurantaa kaikilla tasoilla tulee merkittävästi tehostaa. Tämä pätee myös EU-lainsäädännön toimeenpanoon ja seurantaan.

Keskustelussa korostettiin, että EU:n tulee johtaa työtä monimuotoisuuden edistämiseksi. Tavoitteena on saada aikaan kunnianhimoiset, mitattavat tavoitteet ja selkeät askelmerkit vuosille 2030, 2040 ja 2050. Puheenvuoroissa oltiin hyvin yksimielisiä siitä, että nykyiset toimet luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen estämiseksi ja pysäyttämiseksi eivät ole riittäviä. Myös ministeri Mikkonen korosti yhteenvedossaan, että kehitys täytyy kääntää nopeasti, jos haluamme välttää peruuttamattomat muutokset. EU:n on pystyttävä tarkastelemaan kaikkia toimiaan eri sektoreilla monimuotoisuuden vahvistamisen näkökulmasta.

12.7. keskustelu kiertotaloudesta

Toisena kokouspäivänä 12.7. keskusteltiin kiertotalouden mahdollisuuksista aikamme kahden viheliäisen ongelman ilmastonmuutoksen ja luonnon monimuotoisuuden katoamisen ratkaisemiseksi. Lisäksi keskusteltiin jatkotoimista kiertotalouden edistämiseksi EU:ssa. Aihetta käsiteltiin kahdessa istunnossa, joista ensimmäiseen oli kutsuttu alustuspuheenvuoron pitäjäksi ruotsalainen Per Klevnäs, konsultti ja Material Economicsin osakas ja toiseen istuntoon komission varapuheenjohtaja Jyrki Katainen. Kokouksen osallistujille oli lähetetty etukäteen kummankin osuuden teemasta taustamuistiot, joissa oli esitetty kysymyksiä ohjaamaan keskustelua.

Ympäristö- ja ilmastoministeri Krista Mikkonen muistutti edellisenä päivänä käydyistä keskusteluista koskien ilmastonmuutoksen ja luonnon monimuotoisuuden haasteita, joihin kiertotalous voisi tarjota ratkaisuja. Ministeri kertoi Suomen valmistelevan puheenjohtajuuskaudellaan neuvoston päätelmät kiertotaloudesta, jotka pyritään saamaan lokakuussa ympäristöneuvostoon. Hän korosti, että tänään käytävä keskustelu otetaan huomioon päätelmien luonnosta valmisteltaessa neuvoston ympäristötyöryhmän kokoukseen heinäkuussa lopussa.

Ministeri Mikkonen korosti, että viimeiset tutkimukset ovat tuoneet uutta tietoa kiertotalouden ja ilmastonmuutoksen yhteydestä. EU:ssa siirtymisellä kiertotalouden mukaiseen materiaalien käyttöön voitaisiin vähentää teollisuuden päästöjä noin puolet vuoteen 2050 mennessä. Ministeri nosti esille myös Euroopan komission strategian *"A Clean Planet for all*", joka sisältää kahdeksan skenaariota ilmastoneutraalista taloudesta vuoteen 2050 mennessä. Yksi näistä skenaarioista pohjautuu kiertotalouden ratkaisuihin ja puhtaaseen ja uusiutuvaan energiaan siirtymiseen. Nopea siirtyminen kiertotalouteen yhdessä kulutus- ja tuotantotapojen muutosten kanssa voi vähentää tarvetta lisäinvestointeihin. Lisäksi ministeri muistutti, että kiertotalous tarkoittaa ekosysteemien kannalta sitä, että varmistetaan niiden uusiutuminen ja ekosysteemipalveluiden tuotannon jatkuminen. Tuoreen IPBES –raportin "*Global Assessment on Biodiversity and Ecosystem Services"* mukaan kiertotalouden ratkaisut ovat avainasemassa luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen pysäyttämisessä. Kiertotalous vähentää tarvetta ottaa uusia luonnonvaroja käyttöön, päästöjä ja ilmastonmuutoksen luomaa painetta ympäristöntilaan.

Per Klevnäs, korosti esityksessään, että on välttämätöntä muuttaa tuotanto- ja kulutustapoja kiertotalouteen perustuviksi, jotta saavutamme ilmasto- ja luonnon monimuotoisuuden tavoitteet. Nykyinen talousjärjestelmämme kaksi-nelinkertaistaisi materiaalien käyttö vuoteen 2050 mennessä. Me emme saavuta vähähiilistä yhteiskuntaa, jollemme siirry kiertotalouteen.

Klevnäs nosti keskeiseen rooliin sen, että muutoksia tarvitaan koko arvoketjun jokaisessa osassa, tuotannosta, kulutuksen kautta kierrätykseen, ja että muutokset on koordinoitava keskenään. Klevnäs totesi, että on kolme tapaa vähentää luonnonvarojen kulutusta. Ensiksikin, materiaaleja kierrättämällä saadaan paljon säästöjä, varsinkin korkean arvon kierrätystavoilla, joissa arvo säilyy tai peräti lisääntyy. Toiseksi tuotteiden materiaalitehokkuutta lisäämällä voimme säästää luonnonvaroja suhteessa tuotantoon, mikä on myös taloudellisesti kannattavaa. Kolmas tapa on siirtyä kiertotalouden liiketoimintamalleihin, kuten tuotteista palveluihin ja jakamistalouteen.

Konkreettisena esimerkkinä Klevnäs esitteli laajasti Material Economicsin tutkimusta, jonka tulosten perusteella kiertotalouden toimenpitein voitaisiin vähentää Euroopassa teollisuuden CO_2 –päästöjä noin puolet vuoteen 2050 mennessä. Tämä edellyttäisi siirtymistä kiertotalouteen neljän keskeisen materiaalin – teräksen, alumiinin, muovin ja betonin – tuotannossa ja kulutuksessa. Puolet Material Economicsin identifioimista kiertotaloustoimista vähentäisi ilmastomuutoksen hillinnän kustannuksia

Komissaari Karmenu Vella korosti puheenvuorossaan, että kiertotalous on vasta alkumetreillä emmekä voi ajatella, että se korvaisi hetkessä lineaarisen mallin, joka on ollut kymmeniä vuosia käytössä. Olemme edenneet

hyvin muovisektorilla ja seuraavaksi tulisi siirtyä kiertotalouteen myös kemikaaliteollisuudessa, tekstiileissä, rakentamisessa, ruoantuotannossa ja liikkumisessa. Komissaari Vella muistutti, että olemme aloittaneet resurssitehokkuudesta, mutta meidän tulisi yhdistää kiertotalouteen läheisesti teollisuuspolitiikka yhdessä ilmastopolitiikan ja luonnon monimuotoisuuden kanssa. Hän korosti kiertotalouden tarjoamia win-win –mahdollisuuksia ja nosti esille EU:ssa jo tehtyjä toimia kuten uutta jätelainsäädäntöä, muovistrategiaa ja lannoitetuotesääntelyä. Lisäksi Vella nosti esille, että meidän tulee kehittää mm. uusia liiketoimintamalleja, korjaustoimintaa ja uudelleenkäyttöä, ruokahävikin vähentämistä, maankäytön suunnittelua sekä tutkimusta ja tuotesuunnittelua.

Komissaari Vella nosti esille myös kuluttajien roolin ja kestäviin kulutusvalintojen kannustamisen muun muassa luotettavaa ja tarkoituksenmukaista tuotetietoa tarjoamalla. Hän huomautti, että tiedämme tuotteiden hinnat hyvin, mutta emme tiedä niiden arvoa. Meidän tulisi sisällyttää ympäristökustannukset kaikkien tuotteiden hintoihin, erityisesti luonnon monimuotoisuuden ja CO_2 -päästöjen osalta. Lisäksi tarvitsemme julkisia hankintoja ja tuotteiden ympäristömerkintöjä vauhdittamaan siirtymää kiertotalouteen, ja komissio onkin jo aloittanut ympäristömerkintöjen ja hiilijalanjäljen kehittämisen. Lopuksi komissaari Vella korosti, että meillä on kuitenkin vielä pitkä matka edessä, joten kiertotalous (CE) 2.0 on erittäin tärkeä ja tarpeellinen aloite.

Toisen keskusteluosuuden aluksi ministeri Mikkonen totesi, että keskustelun teemana on EU:n seuraavat askeleet kiertotalouden edistämiseksi. Ministeri muistutti, että voimme olla erittäin ylpeitä viime vuosina tapahtuneesta kehityksestä ja siitä, miten kiertotalouden mahdollisuudet ovat yhä enemmän esillä. Komission julkaisi kiertotalouden toimintasuunnitelman vuonna 2015 ja nyt suurin osa sen 54 toimenpiteestä on jo toteutettu. Tästä huolimatta keväällä julkaistun toimeenpanoraportin perusteella meillä on vielä paljon tehtävää kiertotalouteen siirtymisessä. EU:n materiaalitarpeesta keskimäärin vain noin 12 % katetaan kierrätysmateriaaleilla. Lopuksi ministeri Mikkonen muistutti, että jäsenmailla on vielä paljon tehtävää myös kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa, erityisesti koskien kestävää kulutusta ja tuotantoa.

Komission varapuheenjohtaja Jyrki Katainen korosti alustuspuheenvuorossaan kiertotalouden vahvistamisen tärkeyttä. Kataisen mukaan maailmassa on kaksi megatrendiä: tekoäly ja kiertotalous. EU:n tulisi olla kiertotalouden edelläkävijä ja osoittaa samalla, ettei ilmastonmuutoksen torjuminen tarkoita välttämättä kärsimistä, vaan siirtyminen kiertotalouden avulla kestävämpiin ratkaisuihin tuo mukaan mahdollisuuksia ja uusia avauksia. Kiertotalous vahvistaa teollisuutemme perustaa. Meidän tulisi investoida tekoälyyn sekä vahvistaa koko arvoketjuja ja niiden turvallisuutta. Katainen kannusti kuulijoita tunnistamaan konkreettisia toimia kiertotalouden edistämiseksi EU:ssa. Hän nosti esille toimivien sisämarkkinoiden merkityksen kiertotalouden mahdollistajana. Tulevaisuudessa, 10 vuoden kuluessa, kiertotalouden tulisi olla teollisuuden ja markkinoiden normaali perusta, ei poikkeus. Katainen muistutti EU:n onnistuneista toimista kiertotalouden edistämisessä, joita ovat mm. jätepolitiikka, ekosuunnitteludirektiivi, energiamerkinnät ja kuluttajien voimaannuttaminen. Katainen huomautti, että kiertotaloutta tulee edistää myös alhaalta ylöspäin (bottom-up) eikä pelkästään ylhäältä alas (top-down), missä kuluttajilla on tärkeä rooli. Katainen nosti esille kierrätysmuovin markkinoiden vauhdittamisen yhtenä ajankohtaisena teemana sekä standardin luomisen pakkausmuoville. Lisäksi Circular Plastic Alliance keskeisten toimijoiden kanssa on tärkeässä roolissa. Allianssin tavoitteena on, että vähintään 10 milj. tonnia muovijätettä kierrätetään tuotteisiin. Standardisointityötä tarvitaan etenkin biohajoavien muovipakkausten osalta, sillä osa niistä edelleen toimii merien mikromuovin lähteenä.

Yhteenveto keskustelussa esiin nousseista näkökulmista:

Kiertotalous ilmastonmuutoksen ja luonnon monimuotoisuuden tärkeänä ratkaisuna

Kaikissa jäsenmaiden puheenvuoroissa korostettiin kiertotalouden tärkeää, peräti välttämätöntä roolia ilmastopolitiikan ja luonnon monimuotoisuuden tavoitteiden saavuttamisessa. Kaikille talouden sektoreille tulisi saada kiertotalouteen perustuvat toimintatavat ilmastonmuutoksen torjumiseksi sekä luonnon

monimuotoisuuden varjelemiseksi ja lajien sukupuuton ehkäisemiseksi. EU:n tulisi olla aktiivinen muutoksessa kohti hiilineutraalia kiertotaloutta, ja kiertotalouden yhteyttä teollisuuspolitiikkaan tulisi vahvistaa ja teollisuuden toimintojen tulisi jatkossa pohjautua pitkälti kiertotalouden periaatteisiin.

Monissa puheenvuoroissa korostettiin myös tarvetta vähentää luonnonvarojen käyttöä, sillä nykyisellä tasolla luonnonvarojen käyttö ylittää maapallon rajat. Joissakin puheenvuoroissa yhtenä mahdollisena keinona nostettiin esille tavoitteiden asettaminen luonnonvarojen käytölle joko EU-tasolla tai kansallisesti. Keskustelussa korostettiin, että kiertotalous voi tarjota mahdollisuuksia luonnonvarojen käytön vähentämiseksi muun muassa pidentämällä tuotteiden käyttöikää ja siirtymällä primääriraaka-aineista kierrätysmateriaaleihin ja pitämällä ne mahdollisimman pitkään kierroissa. Monissa puheenvuoroissa nostettiin esille myös ekosysteemipalvelujen ja luontoon perustuvien ratkaisujen (*nature based solution*) merkitys luonnon monimuotoisuuden ja kestävän luonnonvarojen käytön kannalta.

EU:n kiertotalouden jatkotoimet välttämättömiä: uusi CE 2.0 toimintasuunnitelma

Kaikki jäsenmaat kannattivat puheenvuoroissaan vahvasti kiertotalouden jatkotoimia EU:ssa ja uuden, kunnianhimoisen toimintasuunnitelman, CE 2.0, tekemistä, jossa määriteltäisiin jatkotoimet, painopisteet ja keskeiset sektorit sekä suuntaviivoja ohjauskeinojen kehittämiseksi. Monissa puheenvuoroissa kiitettiin aikaisemman kiertotalouspaketin toimeenpanoa, etenkin työtä muovien ja jätepolitiikan saralla, mutta myös ekosuunnitteludirektiivin ja lannoiteasetuksen osalta. Tehdystä työstä huolimatta kiertotalouden todettiin olevan vasta alkuvaiheessa, joten jatkotoimia tarvitaan. Tulevat toimenpiteet tulisi kohdistaa uusien kiertotalouden ratkaisujen kehittämiseksi ja olemassa olevien laajentamiseksi sekä systeemisen muutoksen aikaansaamiseksi.

Monissa puheenvuoroissa korostettiin kiireellisten ja konkreettisten toimien tärkeyttä ja ratkaisuiksi mainittiin mm. resurssitehokkuuden lisääminen, uudet liiketoimintamallit ja tuotepolitiikan keinot, joissa otetaan huomioon koko arvoketjut. EU-tasolla tulisi kannustaa kestäviin kulutus- ja tuotantotapoihin, tuotteiden käyttöiän pidentämiseen, korjattavuuteen, uudelleenkäyttöön ja –valmistukseen, materiaalien pitämiseen käytössä mahdollisimman pitkään sekä turvallisiin kiertoihin. Ekologisen ja taloudellisen ulottuvuuden lisäksi kiertotalouden edistämisessä tulisi turvata sosiaalinen kestävyys. Puheenvuoroissa nostettiin esille myös kansainvälinen yhteistyön tärkeys kiertotalouden edistämisessä.

Kiertotalouden jatkotoimien mahdollisia painopisteitä

Keskustelussa nostettiin esiin useita teemoja ja painopisteitä EU:n kiertotalouden jatkotoimien suuntaamiseksi. Näitä olivat mm. seuraavat painopistealueet:

- **Tuotepolitiikka ja uudet liiketoimintamallit.** Kiertotalouden jatkotoimien tulisi kohdistua nykyistä enemmän kiertojen alkupäähän, tuotepolitiikkaan. Ensiksikin jo tuotesuunnitteluvaiheessa tulisi ottaa kiertotalouteen perustuvan tuotannon, kulutuksen ja kierrätyksen vaatimuksen huomioon. Esimerkiksi tulisi pidentää tuotteiden elinikää esimerkiksi kestävyyden, korjattavuuden, varaosien ja uudelleenkäytön avulla sekä lisätä kierrätettävyyttä esimerkiksi modulaarisuudella ja materiaalien valinnoilla. Lisäksi tulisi kannustaa tuotteista palveluihin perustuviin liiketoimintamalleihin. Keskustelussa ehdotettiin ekosuunnittelun laajentamista uusiin tuoteryhmiin sekä kriteerien laajentamista kattamaan kiertotalouden mukaisen tuotesuunnittelun. Joissakin puheenvuoroissa nostettiin esille myös jakamistalouden laajentamisen mahdollisuudet tuotteiden käyttöiän ja käyttöasteen lisäämiseksi esimerkiksi autojen yhteiskäytön kautta.

- **Kuluttajien rooli ja voimaannuttaminen.** Kuluttajien roolia ja kestäviä kulutusvalintoja tulisi vahvistaa luotettavalla ja asianmukaisella tiedolla tuotteiden ympäristövaikutuksista ja mahdollistamalla valintojen tekeminen. Tuotteiden ympäristöjalanjäljen (PEF) ja sen taustalla olevien laskentamallien

edelleen kehittäminen nostettiin keskeiseksi toimeksi. Elämäntapojen muuttamista kestävämpään suuntaan tulisi kannustaa.

- **Kierrätysmateriaalien markkinat ja turvalliset materiaalikierrot**. Kierrätysmateriaalien markkinoita tulisi vahvistaa, jotta materiaalit säilyisivät mahdollisimman pitkään kierroissa ja primääriraaka-aineiden käyttö vähenisi. Myös riittävästä kierrätyskapasiteetista tulisi huolehtia, samoin kuin kierrätysmateriaalien laadusta, mikä mahdollisesti vaatii investointitukia. Markkinoiden vahvistamisen lisäksi samanaikaisesti tulisi varmistaa kiertojen turvallisuus ympäristö- ja terveysnäkökulmista. Tämä vaatii kemikaali-, tuote- ja jätelainsäädännön rajapintojen työstämistä sekä kierrätysmateriaalien standardien kehittämistä.

- **Digitalisaatio** todettiin tärkeäksi kiertotalouden ja kestävien tuotanto- ja kulutustapojen mahdollistajaksi ja vauhdittajaksi. Tuotteiden ja toimintojen keinotekoinen älykkyys mahdollistaa resurssitehokkaita ratkaisuja. Digitaalinen alustatalous puolestaan mahdollistaa mm. materiaalien pitämistä kierroissa mahdollisimman pitkään, yhteistyötä eri toimijoiden kesken ja jakamistaloutta.

- **Sosiaalinen ulottuvuus.** Ekologisen ja taloudellisen ulottuvuuden lisäksi joissakin puheenvuoroissa nostettiin esille myös sosiaalinen ulottuvuus. Kiertotalouden edistämisessä tulisi varmistaa laaja osallistuminen ja oikeudenmukaisuus eri ihmisryhmien välillä. Muutoksesta tulisi tehdä kaikkien yhteinen projekti, sillä kaikkien toimijoiden – niin kansalaisten, yritysten, kolmannen sektorin ja julkisen sektorin – osallistumista tarvitaan.

- **Indikaattorit ja seuranta.** Monissa puheenvuoroissa nostettiin esille seurannan ja tarkoituksenmukaisten indikaattoreiden kehittämistä kiertotalouden mittaamiseksi. Todettiin muun muassa, että vain sitä voi ohjata, mitä voi mitata. Tämän vuoksi indikaattorit ovat tärkeitä ja niiden avulla tulisi pystyä saamaan haltuun muutokset koko arvoketjuissa. Nykyiset indikaattorit painottuvat jätehuoltoon ja eri jätejakeiden mittaamiseen, mikä on tärkeää, mutta niiden lisäksi tulisi pystyä seuraamaan kiertotalouden sisäkiertoja, kuten tuotepolitiikkaa, materiaalivirtoja sekä uusien liiketoimintamallien kehittymistä.

- **Kaupungit ja kunnat edelläkävijöinä.** Monissa puheenvuoroissa korostettiin, että kaupunkien ja kuntien rooli edelläkävijöinä on tärkeä ja ne voivat monin tavoin vauhdittaa kiertotalousratkaisujen laajentamista.

- **Tutkimus ja koulutus.** Joissakin puheenvuoroissa nostettiin esille tutkimuksen rooli kiertotalouden ratkaisujen kehittämisessä. Esimerkiksi materiaalien kierrätysteknologien ja muovia korvaavien biopohjaisten materiaalien kehittäminen nähtiin tärkeänä. Lisäksi nostettiin esille, että mm. insinöörien koulutukseen tulisi sisällyttää kiertotalouden periaatteiden ja toimintatapojen opettamista.

Kiertotalousstrategiat keskeisille sektoreille

Monissa puheenvuoroissa nostettiin esille, että kiertotaloutta tulisi edistää etenkin keskeisillä sektoreilla, joilla on sekä tarvetta että mahdollisuuksia. Jatkotoimia ehdotettiin kohdistettavan mm. rakentamiseen, tekstiilisektoriin, elintarvikkeisiin sekä liikkumiseen. Lisäksi korostettiin, että muovistrategian toimenpiteitä tulee jatkaa ja vahvistaa edelleen. Muovistrategiaa lähestymistapana pidettiin kannatettavana kiertotalouden edistämiseksi myös muilla avainsektoreilla.

Ohjauskeinojen kehittäminen

Useimmissa puheenvuoroissa korostettiin tarvetta ohjauskeinojen kehittämiseksi tuotepolitiikan suuntaamiseen. Mahdollisiksi uusiksi ja parannettaviksi ohjauskeinoiksi nostettiin esille mm.

- ekosuunnitteludirektiivin laajentaminen tai vastaavan ohjauskeinon luominen sen soveltamisalaan kuulumattomille tuotteille ja kriteerien kehittämistä kattamaan kiertotalouden edistämisen, tuotteiden ympäristöjalanjälki (PEF) ja tuotteiden ympäristötiedon luotettavuus, laajennettu tuottajavastuu (EPR), tuotteiden korjattavuuskriteerit, vihreät julkiset hankinnat, rahoitusinstrumentit sekä vapaaehtoiset ohjauskeinot, kuten muovisitoumukset ja Green Dealit.

Useimmissa puheenvuoroissa ehdotettiin taloudellisten ohjauskeinojen käyttöönottoa ja luonnonvarojen käytön ympäristövaikutusten sisäistämistä, jotta kannustettaisiin primääriraaka-aineiden käytön vähentämiseen ja kierrätysmateriaalien käytön lisäämiseen. Esille nostettiin mm. hiilen hinnoittelu ja erityisesti verotuksen käyttö esimerkiksi siirtämällä verotuksen painopistettä työn verotuksesta luonnonvarojen käytön verotukseen. Myös kestävä rahoitus ja sen taksonomian kehittäminen nähtiin tärkeänä kiertotalouden investointien kannustamiseksi. Kierrätysmateriaalien markkinoiden vauhdittamiseksi ehdotettiin kierrätysmateriaalien minimipitoisuuksia joihinkin tuoteryhmiin. Lisäksi korostettiin, että olemassa olevien ohjauskeinojen toimeenpanoa tulisi parantaa etenkin jätepolitiikassa. Joissakin puheenvuoroissa nostettiin esille yhtenä keinona käsittelemättömän jätteen kaatopaikkakieltoa.

Luonnonvarojen käytön vähentäminen

Luonnonvarojen käyttö ja sen mahdollinen vähentäminen nousivat useissa puheenvuoroissa esille eri näkökulmista. Ensisijaisesti huolta aiheutti kestämättömällä tasolla oleva luonnonvarojen kulutus, jolla on haitallisia ympäristövaikutuksia ja, joka vaikeuttaa etenkin ilmasto- ja luonnon monimuotoisuustavoitteiden saavuttamista. Nämä ympäristövaikutukset kohdistuvat usein kolmansiin maihin. Puheenvuoroissa nostettiinkin esille EU:n riippuvuus luonnonvarojen tuonnista Euroopan ulkopuolelta, jota voitaisiin vähentää materiaalien pitämisellä mahdollisimman pitkään kierroissa. Joissakin puheenvuoroissa ehdotettiin tavoitteiden asettamista luonnonvarojen käytön vähentämiseksi joko kansallisella tai EU-tasolla, mutta tähän tuli myös kriittinen puheenvuoro. Kulutus- ja tuotantotapojen muuttamista pidettiin välttämättömänä, jotta pystymme toimimaan maapallon rajojen ehdoilla. Tässä muutoksessa kiertotalous nostettiin yhdeksi keskeiseksi ratkaisuksi.

Loppupuheenvuorossaan ministeri Mikkonen korosti, että tarvitsemme EU:lle kunnianhimoisen Kiertotalous 2.0 -strategian. Keskeiset sektorit, kuten rakentaminen, elintarvikkeet, tekstiilit ja elektroniikka, voisivat hyötyä muovistrategian kaltaisesta lähestymistavasta kiertotalouteen siirtymiseksi. Hän muistutti, että tarvitsemme suuria muutoksia tuotteiden ja palvelujen muotoiluun ja tuotesuunnitteluun. Meidän tulisi tavoitella mahdollisimman suurta arvoa mahdollisimman pitkäksi aikaa mahdollisimman vähällä materiaalien ja energian käytöllä. Ministeri nosti esille myös kaupunkien ja alueiden keskeisen roolin kiertotalouden edistämisessä niin testialustoina kuin myös katalyytteinä kiertotalouteen. Lopuksi ministeri Mikkonen totesi, että kiertotalous on myönteisen asenteen luomista tulevaisuuteen. Meidän tulee yhdessä jatkaa kiertotalouden edistämistä EU:ssa.

Loppupuheenvuorossaan Komission varapuheenjohtaja Katainen totesi, että usein kansalaiset toteavat EU:n kieltäneen yhtä ja toista. Katainen ehdotti, että jos jotain EU:n tulisi kieltää se olisi ”jäte”-sanan käyttö. Meillä ei pitäisi enää olla tulevaisuudessa jätettä, vaan hyvin toimivat markkinat kierrätysmateriaaleille. On helpompi myydä öljyä kuin jätettä, ja sen vuoksi kierrätysmateriaalien markkinoiden luominen ja vahvistaminen on ensisijaisen tärkeää. Kestävän rahoituksen taksonomian kehittäminen on tärkeä askel siihen suuntaan. Meillä on jo tärkeitä rahoitusmekanismeja kuten koheesiorahoitus ja Horizon 2020 -rahoitus. Lisäksi komissio on julkaissut ohjeita vihreistä julkisista hankinnoista, joka on valtava keino suunnata uudelleen tuotantoa ja kulutusta. Esimerkiksi Alankomaissa armeija on ollut edelläkävijä ja vaatinut kierrätysmateriaaleista tehtyjä tekstiilejä. Lopuksi Katainen totesi, että vahva yhteinen näkemys näyttää olevan siitä, että jatkotoimien keskeiset sektorit ovat rakentaminen, tekstiilit, liikkuminen ja ruoka.

Suomen edustajat

Ympäristö- ja ilmastoministeri Krista Mikkonen ja virkamiesvaltuuskunta.

Asiakirjat

Puheenjohtajamaa Suomen laatimat tausta-asiakirjat kokouksen keskusteluja varten.

Liitteet

Viite

Asiasanat	biodiversiteetti, ilmastonmuutos, ympäristö, kiertotalous
Hoitaa	**TEM, UM, YM**
Tiedoksi	EUE, LVM, MMM, OKM, SM, STM, VM, VNK, VTV